

**Programma van maatregelen bij Archeologienota :
McDonald's/Carglass, Churchillsteenweg/Olmenstraat,
Aalst (prov.
Oost-Vlaanderen)**

Robby Vervoort
Freelance Senior Archeoloog
Borgerhout, maart 2017

Titel

Programma van maatregelen bij Archeologienota:

McDonald's/Carglass,
Churchillsteenweg/Olmenstraat,
Aalst (prov. Oost-Vlaanderen)

Auteur

Robby Vervoort

Opdrachtgever

McDonald's Belgium

Projectcode

2017B314

Plaats en datum van uitgave

Borgerhout, maart 2017

Reeks

RVFSA-Rapport

Inhoud

1. Technische fiche/administratieve gegevens	3
2. Inleiding	6
3. Onderzoeksvragen.....	6
4. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied	9
5. Programma van maatregelen.....	10

1. Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site

McDonald's/Carglass, Olmenstraat, Aalst

Ligging

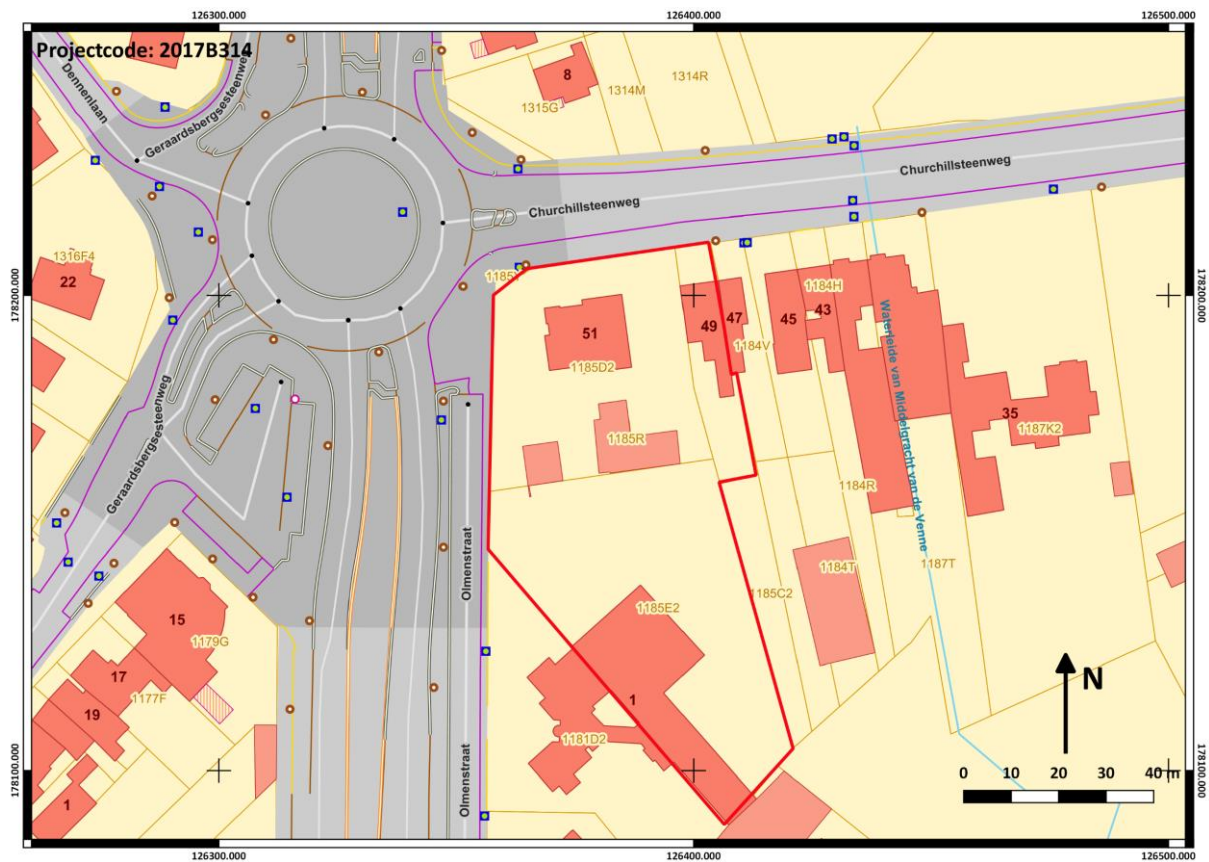
Prov. Oost-Vlaanderen,
9320 Aalst,
Olmenstraat - Churchillsteenweg

Kadastrale gegevens projectgebied

Gemeente Aalst 12de AFD,
Erembodegem 2e AFD/ sectie B,
Perceelnrs projectgebied: 1185D2/1185E2/1185B2

Bounding Box

X 126403,3 Y 178211,4
X 126413,5 Y 178162,4
X 126405,7 Y 178160,5
X 126421,1 Y 178104,4
X 126406,5 Y 178088,9
X 126356,5 Y 178146,6
X 126358,0 Y 178200,1
X 126364,7 Y 178205,8

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied¹

Onderzoek

Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek

Projectcode

2017B314

Opdrachtgever

McDonald's Belgium

Contactpersoon opdrachtgever

Dhr. Steve Van Hoof

Uitvoerder

Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog. Research & Consultancy.

Erkend archeoloog

Robby Vervoort OE/ERK/Archeoloog/2016/00126

¹ www.geo.onroenderfgoed.be

Nummer wettelijk depot

Niet van toepassing

Termijn

22 februari - 25 maart

Geplande ingreep

Slopen bestaande bebouwing en verharding. Bouw nieuw restaurant, Carglass, parking, wegenis en nutsleidingen.

Geldende wetgeving en voorwaarden

Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3000m² of meer en de geplande bodemingrepen meer dan 1000 m² bedragen, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en is gelegen buiten een zone waarop lagere oppervlaktecriteria van toepassing zijn.

Randvoorwaarden

Het terrein is heden bebouwd en grotendeels verhard.

Doelstelling

Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.

Vraagstelling

- Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied (**onderzoeksvraag 1**)?
- Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied (**onderzoeksvraag 2**)?

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorisch potentieel van het terrein (**onderzoeksvraag 3**)?
- Wat is de impact van de geplande werken (**onderzoeksvraag 4**)?
- Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op (**onderzoeksvraag 5**)?

Thesaurus

Archeologienota, bureauonderzoek, landschappelijke boringen

2. Inleiding

Het plangebied is gelegen in Erembodem (Aalst), aan het kruispunt van de Churchillsteenweg en de Olmenstraat. Het gebied is gedeeltelijk in gebruik als woning en gedeeltelijk als garage met bijbehorende verhardingen. De huidige bebouwing wordt volledig gesloopt en vervangen door een restaurant (McDonald's) en een nieuwe garage (Carglass).

Het doel van dit bureauonderzoek is het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota naar aanleiding van een stedenbouwkundige vergunning.

Het bureauonderzoek (projectcode 2017B314) werd uitgevoerd door een erkend archeoloog, conform de Code van Goede Praktijk. Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek werd vervolgens het hieronder geschreven programma van maatregelen opgesteld.

3. Onderzoeksvragen

- *Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?*

Het projectgebied bevindt zich in de leemstreek. Meer bepaald is het gebied gelegen tussen de dorpskernen van Erembodegem en Welle. Op basis van cartografische bronnen konden we vaststellen dat het projectgebied sinds het laatste kwart van de 18de eeuw dienst deed als akker. Pas in het midden van de 20ste eeuw verschijnen de eerste sporen van bebouwing binnen het projectgebied. De activiteiten die sindsdien hebben plaatsgevonden hebben de oorspronkelijke bodemopbouw nagenoeg over het volledige terrein vernield zoals kon worden aangetoond op basis van landschappelijke boringen uitgevoerd in opdracht van de bouwheer. Onder de OB-bodem bleven resten bewaard van een Aca-bodem. Wanneer we de bodemkaart van Vlaanderen bekijken en we

vergelijken deze met de CAI-locaties, dan valt op dat deze bodemtypes vaak werden gefrekwenteerd in het verleden en dat er een zekere correlatie bestaat tussen beide. Op basis van de aanwezige bodem kunnen we stellen dat het projectgebied een verhoogde kans op de aanwezigheid van archeologische resten bezit. De recente activiteiten hebben echter een zeer nefaste impact gehad op het eventueel aanwezige bodemarchief.

- *Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?*

Om een antwoord te bieden op deze vraag werd in de eerste plaats gekeken naar de gekende archeologische locaties en sites op de CAI. Hieruit bleek dat in de omgeving (1000 meter) van het projectgebied talrijke archeologische resten aanwezig zijn, daterend vanaf de periode van de steentijden doorlopend tot de late middeleeuwen. Wanneer we de regio vergroten worden nog meer gekende archeologische waarden herkend. Een belangrijke archeologische site bevindt zich ongeveer 500 meter ten zuiden van het projectgebied. Hier werden bij opgravingen resten aangetroffen daterend uit de steentijd (losse artefacten en vondstenconcentratie), de bronstijd (grafheuvels), de ijzertijd (mogelijk artisanale activiteiten), de Romeinse periode, de Karolingische periode en de volle en late middeleeuwen. De site staat gekend onder de naam Erembodegem Zuid IV en werd in verschillende fases opgegraven.

Uit de studie van de CAI in combinatie met de gegevens van de bodemkaart kunnen we stellen dat het projectgebied een verhoogde kans heeft op de aanwezigheid van archeologische resten.

- *Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?*

Op basis van de geraadpleegde bronnen blijkt dat het terrein in oorsprong een hoog potentieel bezat op de aanwezigheid van archeologische resten. Dit konden we afleiden op basis van de CAI in correlatie met de bodemkaart. Wat het cultuurhistorisch potentieel betreft kunnen we stellen dat het terrein geen toegevoegde waarde biedt. De aanwezige bebouwing dateert uit de tweede helft van de 20ste eeuw. Voordien deed het terrein steeds dienst als akkerland.

Echter dienen we op te merken dat net deze 20ste eeuwse activiteiten het archeologische potentieel van het terrein hebben tenietgedaan. Uit de resultaten van het landschappelijke booronderzoek uitgevoerd in opdracht van de bouwheer blijkt immers dat de oorspronkelijke bodemopbouw over het grootste deel van het terrein werd vernield en diensgevolge eveneens het in de vergraven zones eventueel ooit aanwezige bodemarchief. Bovendien bleek uit het booronderzoek dat sommige delen in het zuiden van het projectgebied plaatselijk vervuild zijn met minerale oliën. Verder onderzoek zal moeten uitwijzen in hoeverre deze zones voorafgaandelijk dienen te worden gesaneerd.

We kunnen dus concluderen dat het terrein oorspronkelijk een verhoogde kans op de aanwezigheid van archeologische resten bevatte, maar dat dit in de huidige toestand niet meer het geval is. Dit sluit niet uit dat er zich totaal geen archeologische resten meer kunnen bevinden binnen het projectgebied, maar dat deze zodanig zullen verstoord zijn, dat ze geen hoog potentieel tot kennisvermeerdering in zich dragen.

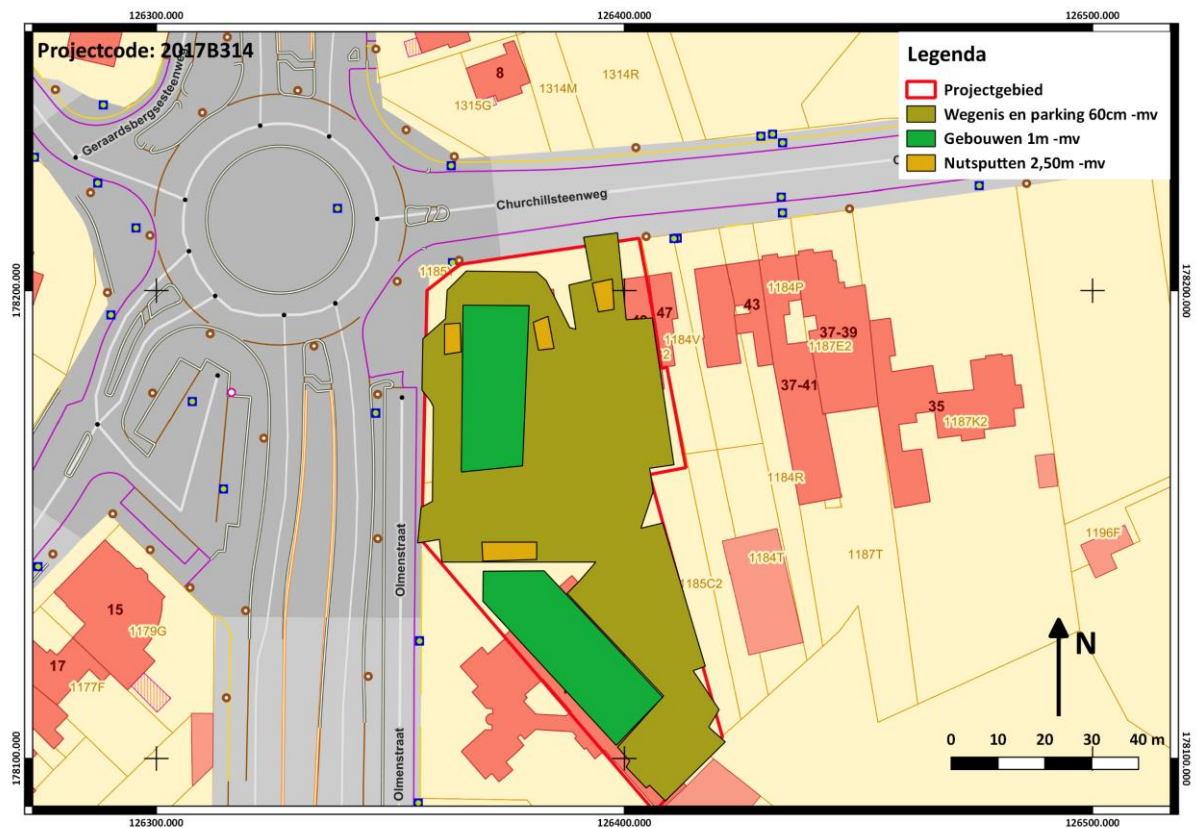
- *Wat is de impact van de geplande werken?*

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek konden we vaststellen dat in de zones waar de bodem gedeeltelijk bewaard bleef, deze zich bevond op een diepte vanaf 60 centimeter onder het maaiveld. Op deze diepte werden plaatselijk resten aangetroffen van een A – B horizont. Elders echter was de A-horizont volledig verdwenen en tekende de oorspronkelijke bodem zich pas af op een diepte van meer dan 1 meter ten opzichte van het maaiveld.

De geplande werken zullen over nagenoeg het volledige projectgebied gepaard gaan met afgravingen. De af te graven diepte varieert echter afhankelijk van de nieuwe inplanting. We kunnen stellen dat over het volledige terrein de grond 60 centimeter zal worden afgegraven. Deze werken hebben gezien de resultaten van het booronderzoek slechts lokaal een minimale impact op het eventueel nog aanwezige bodemarchief. Ter hoogte van de gebouwen zal het terrein over een diepte van 1 meter worden afgevoerd. Wat de zuidelijke zone van het projectgebied betreft zien we dat de nieuwe inplanting grotendeels de huidige gebouwen bestrijkt. Enkel naar het noordwesten is er een aanzienlijke uitbreiding voorzien. Hier werd een boring geplaatst (B1) waaruit bleek dat de oorspronkelijk bewaarde bodem (overgang A-horizont naar B-horizont) zich op een diepte tussen 90 en 120 centimeter bevond. Bovendien werden in deze zone sporen van minerale oliën aangetroffen. We kunnen dus stellen dat deze zone reeds grotendeels werd verstoord. De geplande werken zullen slechts een minimale extra verstoring van het eventueel nog aanwezige bodemarchief met zich meebrengen.

Ook het nieuwe restaurant bevindt zich grotendeels op reeds bebouwde zones. Enkel de huidige tuinzone wordt in de nieuwe inplanting ingenomen. Of de bodem hier ongeroerd is, is niet helemaal duidelijk. Echter het resultaat van de in de nabijheid uitgevoerde boring ((B1) ter hoogte van de inrit) toonde aan de bodem tot minstens 80 centimeter onder het maaiveld werd verstoord. Ter hoogte van de bestaande bebouwing zal dit ongetwijfeld groter zijn. We kunnen dus stellen dat de geplande werken hier eveneens een bijkomende impact zullen hebben op het eventueel aanwezige bodemarchief.

De veruit meest ingrijpende bodemingreep is gepland ter hoogte van de voorziene putten. Hier wordt de bodem tot een diepte van ongeveer 2,50 meter uitgegraven. Eventuele resten die zich in deze zones bevinden zullen volledig worden vernield.

Figuur 2: Aanduiding verstoringsdieptes

- *Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?*

Op basis van de beschikbare en geraadpleegde bronnen kan voldoende gestaafd worden dat er zich met grote waarschijnlijkheid geen archeologische site met een hoog potentieel tot kennisvermeerdering binnen het projectgebied bevindt. Er dienen dus ook geen bijkomende vooronderzoeken te worden uitgevoerd, noch dienen er vervolgonderzoeken plaats te vinden. Bovendien zou de kostprijs van bijkomende onderzoeken niet opwegen tegen de eventueel aanwezige kennisvermeerdering.

4. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied

Het feit dat het betreffende perceel zwaar verstoord is, doet ons concluderen dat het projectgebied geen groot potentieel heeft op kennisvermeerdering. De mogelijkheid bestaat dat er zich nog

archeologische resten bevinden in het projectgebied. Echter door de hoge verstoringsgraad zal de uit de eventueel aanwezige resten voortvloeiende informatie eerder beperkt zijn. Het is steeds belangrijk bij de studie van archeologische resten om zo veel mogelijk informatie omtrent de context van de aangetroffen resten te kunnen achterhalen. De in de bodem bewaarde informatie is op zich al slechts een gedeelte van het gehele verhaal. Indien hierbij nog een groot deel van de eventueel aanwezige informatie bijkomend werd vernield, betekent dit een verlies aan potentiële informatie omtrent de wel nog bewaarde resten. De belangrijkste bron aan informatie lijkt ons dan ook te bestaan uit het aantonen van menselijke aanwezigheid in een bepaalde periode in het projectgebied. Gezien het beperkte kennisvermeerderingspotentieel lijkt het ons dan ook niet opportuun bijkomende kosten te maken voor verder onderzoek met het oog op eventueel aanwezig archeologische resten in het projectgebied.

5. Programma van maatregelen

Er werd een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem uitgevoerd, dat aangeeft dat er geen bijkomende maatregelen meer nodig geacht worden in het kader van de geplande werken. Al het vooronderzoek dat noodzakelijk is om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed werd uitgevoerd.

De impact van de geplande werkzaamheden werd getoetst aan de gekende reeds verstoorde en reeds onderzochte zones, de gekende geologische, bodemkundige en ecologische kenmerken en de gekende archeologische en historische waarden (zie verslag van resultaten van het vooronderzoek).

Belangrijk in de afweging van de noodzaak voor verder vooronderzoek zijn de huidige graad van verstoring, het beperkte potentieel tot kennisvermeerdering en de hieraan gekoppelde meerkost ten gevolge van bijkomend onderzoek.

Naar aanleiding hiervan zijn geen verdere maatregelen vereist. Daarom wordt geen programma van maatregelen opgemaakt. Deze beslissing steunt op onderstaande redenering.

De afweging of verder vooronderzoek noodzakelijk is, gebeurt op volgende wijze:

Na iedere fase in het vooronderzoek volgt verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek onvoldoende informatie gegenereerd is om:

- *de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven*

Hoewel niet kon aangetoond worden dat er zich geen archeologische resten in het projectgebied bevinden, kon wel voldoende worden aangetoond dat deze resten grotendeels verstoord zijn en diensgevolge geen groot potentieel op kennisvermeerdering hebben.

- *een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen*

Gezien het ontbreken van mogelijke archeologische resten met een hoog potentieel aan kennisvermeerdering dienen geen verdere maatregelen genomen te worden.

- *een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken*

Er dient geen archeologische opgraving plaats te vinden in het projectgebied.

- *een plan van aanpak voor een behoud in situ op te maken*

Er dient geen plan van aanpak gemaakt te worden voor een eventueel behoud in situ.

Op basis van het uitgevoerde vooronderzoek kunnen we besluiten dat er voldoende informatie is gegenereerd om een te bekrachtigen archeologienota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft.